Světla Minulosti.

Napsal M. A. ŠIMÁČEK.

"Ale kdybych třeba v těchto předpovědích svých se i klamal, což vše sama a dobro z ní plynoucí nestojí za trochu oběti? Což vůbec lze milovati bez oběti? A což snad požaduji, aby všechno umění šmahem se tím směrem obrátilo, opustivši cesty a výše již opanované? Nikoliv! Mým přáním je pouze větší, ale o hodně větší práce pravých umělců pro lid, štědřejší dary umění srdcem a myslím chudých a v stínech bloudících, allarm k takovéto práci se strany veřejné kritiky. A opakuji znova a podškrtávám: kde je pravá láska k lidu a zároveň pravé umění, tam z toho spojení vzniknou ne knihy moralistní, tendenční, poučné, nýbrž pravá umělecká díla svého způsobu a svého účelu. Láska je vynalézavá a vycítí i najde již dobře, čím lid upoutat, potěšit, posílit, mysl mu pozvednout, srdce zahřát, k duši promluvit, a vypjetím vůle vykrystalisuje pak tato snaha v duchu pravého umělce i v pravý umělecký čin.

"A konečně není literatury, jež by neměla v tom genru skvělých vzorů. Jen nebojte se, pánové, znesvěcení svých per, zblednutí své slávy. Z takové práce jako z Dostojevského Chudých lidí nebo z Babičky Němcové trestou konečně také vavříny!"

Tón Zdeňkův byl naléhavý, přemlouvavý, jakoby doktora chtěl získat pro své náhledy. Slova plynula jedním proudem bez zastávky, takže doktor nenalezl vhodného okamžiku, ve kterém by jej byl mohl přerušit a ujistit, že v podstatě je již dávno těchže názorů. V čem se lišili, — postřehl doktor — je pouze určitější vyjádření stanoviska u Zdeňka, které je založeno na positivnějším a širším základě, a pak již postup k programu, k vytknutí cesty, kterou se má dít náprava. A program ten měl za správný a zdravý, jen zdálo se mu, že víc než vzhledem k produkci, je třeba vytýčiti jej vzhledem ke kritice. Ta dnes mnohem více je vzdálena zřetele k lidu, než byla kdykoliv dříve. A v tom spočívá její poblouzení i vina. Při pravé lásce k lidu, při pravém zření k němu musela by být právě v nejmladších svých zjevech docela jiná!

"Jestli pak's to již někde napsal?" optal se doktor po delší pomlčce.

"Ne."

"A proč?"

"Protože v tom všem je jenom jedna složka k té výslednici, kterou mám na mysli. I o láci knih, o způsobu jich největšího rozšíření dlužno pojednat. Rovněž o literatuře překladové, o populárních vědeckých spisech a jiných a jiných ještě věcech. Vše musí být spojeno k práci za osvícením lidu. Tou láskou, jakou chci od spisovatelů, musejí být proniknuti i vydavatelé i nakladatelé. Musí se vystoupit s programem úplným a jednotným. A vyhledat stejně smýšlející, zjednat si souhlasu a podpory . . ."

Cosi známého zavanulo z těchto slov k doktorovi. Takový byl Zdeněk již od mlada, vzpomněl. Plány spořádal vždy co nejširší — pro studia, pro život, pro vše. Ale v tom právě byla jeho tragická chyba. Pro tu se nikam nedostal a stále jen živořil. V tom stálém rozšiřování, doplňování a opravování programu se topila síla k jeho realisování. A odporovat mu v té věci bylo marno.

"Začni jen," pravil proto pouze doktor, "stoupenci těchže zásad se již ozvou!"

"Není také ještě příhodná doba. Zvlášť teď, ve výminečném stavu. Teď třeba promýšlet, v skrytosti konat přípravy a nechat vykvasit to nejmladší víno."

A jakoby chtěl odvésti doktora od tohoto hovoru, obrátil se naň bez přechodu s otázkou:

"Jestli pak ty tady trochu působíš pro lid?"

"Jak to? — Ovšem, když třeba rady nebo pomoci, jsem vždy ochoten —"

"To je tvá lékařská povinnost. Ale jinak, myslím. Pokud se týče jeho uvědomění, jeho vzdělání. Jaký je tu lid?"

"Dobrý. Pobožný. Jsme tu bezmála již v jižních Čechách."

"Největší vliv tu má farář?"

"Ano. Je to hodný, zkušený muž. Víra se nesmí lidu brát. Víra je také světlo. Víra je jeho štěstí."

"Což myslíš, že souhlasím s těmi, kdo chtějí lidu brát víru? Kdo začínají vzdělávání lidu rozsíváním nevěrectví? Nemůže být většího blu —"

V tom okamžiku vešla Běta a hlásila, že na milostpaní přichází třesavka. Doktor hned vstal a spěchal do pokoje.

V.

Úkaz, jejž spatřil, byl sic doktorovi dobře znám z každodenního svého opakování, ale dnes nabyl zvláštní povahy tím žlutým, jako kryptovým osvětlením v ložnici nemocné a pak uspíšenou hodinou, v které se dostavil.

Kdyby to byl zjev jiný, bylo by se mohlo říci, že dnes cosi slavnostního na něm spočívalo, cosi obřadního a kostelního, co budilo jakési zvýšené očekávání. Při tomto bolestném úkazu však budila tato mimořádnost zvláštní temný strach a trapný rostoucí nepokoj.

Nemocná, přikryta a obložena duchnami, chvěla se vnitřní zimou tak, že zuby o sebe narážely, přetrhávajíce a drobíce vsykavé vdechy v drmolivé zvuky, jež se podobaly úzkostnému jektavému stenání. Ležela na znak, hlavu majíc zabořenu do polštářů, peřinu vytaženu až k bradě, avšak z příšerného evakání zubů tušiti bylo i pod tímto přikrytím mrazivé chvění a otřásání celého těla a násilné zakrucování kloubův a zatínání dlaní i chodidel v malomocném odporu proti šířícímu se pocitu tuhnutí a ledovatění všech údův a útrob až nahoru k srdci. Při výdeších vyrážela slova, jež zněla jako prosby, zaříkávání i nářek zároveň, a jejichž nesrozumitelnost zvyšovala ještě jich tíži, s kterou zapadala do nitra doktorova. Oči bloudily v nepokoji pod přivřenými víčky, tvář jevila výraz úzkosti a trýzně a na periferních svých částech byla skoro studená. I ruce až k loktům a dolení části nohou byly ustydlé. Při dotyku doktorovy ruky nemocná prudce se zachvívala mrazem.

Brzy za doktorem vplížil se do pokoje i švakr Zdeněk, ale spatřiv skličující ten obraz utrpení sestřina, proti němuž i lékař manžel byl bezmocný, opět tiše se vytratil.

Jako nůž trčelo doktorovi v srdci bolestné přání, aby už byl konec!

Konečně po hodinném skoro trvání třesavka popouštěla. Ještě nikdy nebyla tak úporná jako dnes.

Mrazení ustávalo a s ním i třesení těla a evakání zubů i přerývané vsykavé dýchání, ale teploty jen zvolna přibývalo. Rychlý ale malý tep nestával se silnějším. Z tváře nemizela bledost, ni výraz úzkosti. Na čele a kolem nosu vyvstala potní rosička.

Doktor sedě u lůžka držel pod peřinou ruku ženinu, prsty maje stále na tepně. Netrvalo dlouho, a byl přesvědčen, že dostavují se opět známky chabnutí srdečního — tep se měnil, slábl a stával se prázdnějším.

"Nastává konec!" šlehlo mu hlavou a zachvělo celou jeho bytostí.

Nebylo to ještě jisto, ale jeho přání předbíhalo skutečnosti.

A od toho momentu jeho myšlenky a pocity se jaksi vypjaly, jako v poznání toho, co bude následovati.

Všecky jaksi zdůležitěly, jakoby si byly vědomy, že budou míti své místo v budoucích vzpomínkách.

Ale to právě bylo v tom všem falešné.

A i toho si byl doktor vědom. Zlobilo jej to, a stavením si toho před oči se trestal a ponižoval.

Byl by rád býval uchvácen soucitem, smutkem, bolestí, zalit lítostí, byl by rád zaplakal ne očima, ale srdcem, byl by rád, aby si vlastně nebyl vědom své osoby, svých myšlének a citův — ale jako na výsměch této žádosti vše, co myslil a cítil, tlačilo se přímo dotěrně k oknům jeho pozorování.

Trpěl tím stavem. Chtěl mu uniknout, ale nevěděl jak. Konečně vstal a v neklidu přecházel tiše po pokoji, utkvívaje zrakem tu na té, tu na oné drobnosti. I rozevřené modlitební knihy si opět všiml a nevěda proč, zavřel ji. Bylo mu úzko a dusno. Popošel k oknu, opatrně otočil závorou a pomalu odklopil jeden díl okenice.

Jasné světlo denní vniklo úzkým pruhem do ložnice, a doktorův pohled zalétl do zahrady, jejíž stěny černaly se na bledé modři oblohy. Poledni slunce na všem spočívalo; nárazy větru byly mírnější a opakovaly se ve větších přestávkách.

Nemocná toho nepozorovala. Jako vysílená ležela po úporném tom záchvatu na loži, nic nevnímajíc ze svého okolí. Zdála se spáti, ač oči její nebyly docela přivřeny. Doktor uzednuv opět k ní sáhl jí na čelo; bylo vlhké a chladné. Chopil ji pak opět za ruku a přiložil prsty na arterii: žádné sesílení. Tep byl sic neobyčejně rychlý, ale nitkovaný. Doktor cítil, jak se mu ruka chvěje, a jak pozbývá citlivosti ve svých prstech.

"Jen klid, jen klid!" říkal si, ale čím dál, tím byl rozčilenější. Ne však z povážlivých úkazů u nemocné, ne z lítosti, ale z vědomí a pozorování toho vnitřního svého napjatého stavu.

Pojednou vstal v náhlém jakémsi rozhodnutí, vyšel do kuchyně a nařizoval Cilce, aby ihned doběhla k starostovi a poprosila ho, by poslal kočár pro maloviského doktora. Sám potom vešel v nezvyklém pospěchu do ordinačního pokoje a napsal kollegovi lístek, aby ihned přijel.

"Je zle," prohodil k švakrovi, jenž seděl u stolu a pil již z druhé láhve. "Píšu pro kollegu Nováka.

Donesl lístek do kuchyně a vracel se k nemocné. Ale nevešel k ní. Zůstal ve vedlejším parádním pokoji a chodil od okna ke dveřím. Za chvíli mihla se mu před okny Cilka zachumlena v šátku, běžíci s visitkou k starostovi.

Doktor pohleděl na hodiny. Bylo půl jedné.

"Za tři hodiny tu může být," pomyslil si a zas jal se popocházet.

"Proč vlastně jsem pro něj poslal?" kmitlo mu po chvíli hlavou. "Co tu bude platen? — Dá étherovou nebo coffeinovou injekci — více nemůže dělat!... Zdrží konec, ale neodvrátí..."

"A proč ji nedám sám? — Může mi to vyčíst."

Zacítil nepokoj černých havranů ve svém nitru . .

"Může být konec, než přijde," projelo mu hlavou, a do ložnice ženiny veházelo s ním přání, aby tak se stalo.

VI.

Nebylo lépe, naopak hůř! Klesání sil pokračovalo. Tep stával se arytmickým, dýchání se stížilo. Hrudník namáhavě se zvedal, přestávky za jednotlivými oddechy se dloužily.

Doktor sedě poblíže lůžka díval se pozorně do tváře nemocné hledaje v jejích rysech, co zbylo z bývalého jejího obrazu. Bylo toho bolestně málo, a toto poznávání naplňovalo jej soucitem a smutkem. Nikdy, nikdy se to již nevrátí. Nestopí se již nikdy její zrak s výrazem plným odevzdanosti a s tím jiskřením veliké žádoucí lásky v tmavém modru duhovky ve zrak jeho, ale také nikdy již nezaletí k němu letmý, pátravý a zkoumavý pohled, jímž se naň dívaly nevýslovné otázky a v němž zachvívaly se pochybnosti a úzkosti. Teď oči ty již jen pod víčky bloudí a v sloup obrátiti se chystají. Vybasne jich světlo, strnou v posmrtné nehybnosti, čekajíce, kdo je zatlačí.

Nezakmitne již ten veselý, hravý, povzbudlivý úsměv kol jejích rtů, s tím perlovým proužkem hořejších zubů v korálové červeni, neskloní se rty ty již k němu nality a ovlažený touhou po políbení prudkém a dlouhém. Zbledla jejich barva, ztratila se jejich šťáva, koutky dolů se zahnuly, a ostrý rys utrpením vyryt hloubí se kolem nich.

Och, jak ta tvář celá dovedla zazářit v radosti skoro dětinné, zvrouceně ve chvílích lásky, zvážnět v modlitbě, ztruchlit ve smutku — a teď vyjadřuje již jen malomocný zápas po dechu a do večera ztuhnou její rysy v masku posmrtnou.

Doktor měl srdce ve svoru, ale představení jeho byla ku podivu určitá, plná a pružná.

Vzpomínky se hrnuly na různé chvíle života, provázený jasnými obrazy celého zjevu ženina, jejích pohybů, jejích šatů, domácích i na vycházku, i těch, jež dávno již neměla, s úžasnými podrobnostmi detailů, na něž léta nemyslil a jež nyní se vybavovaly se zaražejicí určitostí. V zahradě ji viděl sluniti se před besídkou, nebo skloněnou nad záhonem zeleniny, v kuchyni u stolu se otáčet, zaujatou a zčervenalou prací, u stolu večer v tlumené záři lampy sedíci a háčkujíci v šťastném pocitu budoucího mateřství dětskou karkuiku; viděl ji ráno v měkkých střevících, nesoucí mu z kuchyně sklenici kávy a ochutnávající ještě, než se sám jí dotkl, má-li ji dost sladkou a není-li víc hořká, než si přeje mít.

I hlas její slyšel, ten milý, čistý hlas, plný ženskosti, plný citu, v němž bylo kus její duše. Vzpomněl si, jak zpívala jako dívka na kůru vranovského kostela sopránová sóla, vzpomněl si na jeho lahodné přitlumení, když někdy doma zanotovala nejmilejší svou píseň: "Červená růžičko, proč se nerozvíjíš" . .

A již ho neuslyší.

"Nikdy, nikdy!" zařezávalo se mu do srdce.

"Proč jsme nebyli šťastni, jak jsme mohli být?" zachvělo mu nitrem.

"Nikdo mě tak nemiloval, jako ona, proč srdce moje nerozkvetlo láskou?"

"Je tu konec — a já si ho přál! — — Proč, proč to všecko?"

A bylo mu pojednou líto, tak těžce, doléhavě líto všeho toho minulého . . .

Ty její úkradmé pohledy, ty tázavé, zpytavé pohledy, to její nedočkavé chtění strhnouti jej do lásky — to zavinilo vše!

To byla tíže, to byla nespokojenost, v tom byl pocit pout, pod nimiž nepozorovaně zrodila se a skrytě pak rostla ta žádost, být jich prost.

Ona měla příliš mnoho lásky, ryzí, těžké lásky, jež mu lehla na prsa a stísnila dech — Té lásky, již unese opět jen láska stejně těžká.

Chtěla, aby jí náležel každým okamžikem, každým dechnutím, jako ona jemu — a na každou chvíli věnovanou jiným, na každý úsměv, na každý pohled žárlila —

Nevyslovila toho, skrývala to, ale jeho pronikavý zrak viděl jí do duše.

A dráždilo jej to němé potlačování, to skrývání všeho toho za odevzdaně odříkavým úsměvem a trpělivě vlídným pohledem . . .

A nejen to skrývání — ještě více ta touha sama, to chtění míti jej jen a jen pro sebe, v každou volnou chvíli, s celou duší jeho, s celou jeho bytostí — —

Viděl v tom cosi hladového, nenasytného, co jemu bylo neznámo, co se ho nemile dotýkalo, a čemu se vyhýbal, před čímž unikal.

Se shovívavým úsměvem napomínal ke klidu, vytáčel se z návalu nezadržitelných objetí, utíkal před útoky nezastavitelných políbků.

"Jen klid, jen rozum, Anežko," říkával polo žertem, polo do opravdy.

A její pohled stal se pozorným, tázavým, a v její srdce padala pochybnost, nedůvěra. Ale skryla ji a uzavřela na sedm zámků.

A v tom byly kořínky všeho dalšího.

V ní byla žízeň před prvním douškem, kdežto v něm zahořklá chuť po posledním opojném trpkém vínu.

Tak tomu bylo první rok po svatbě.

Kdyby ona byla uměla čekat, vydráždit jej opět k žízni, znenáhla a zlehka! Tak trochu koketkou kdyby byla bývala, obklíčila jej záludy, rozehrála finesami . . .

Ale na to byla příliš prostá, nezkušená a příliš — čistá. — —

Přemáhal se, začal lhát, přetvařovat se, poněvadž nechtěl zarmoutit, poněvadž neměl odvahy odmítat, a z toho lhaní a z tohoto přetváření rodilo se tvrdé železo pout.

Slabost v tom byla, poddávání se a uzpůsobování poměrům jako vždy . . .

Avšak byly to vše oběti marné. Udržovaly mír, jenž však nebyl zdravý. Co tajili v duších, usazovalo se v tom bezvětří jako prach, dusilo, štípalo a rozežíralo.

Nevyřkli nikdy žádný stesk a vyhovovali si s vlídným úsměvem, ale pozorovali se. Ona sevřela prudkost své lásky, on byl laskavý, něžný, časem i žertoval, časem i škádlil. Byli oba k sobě pozorni, říkali si, že jsou spokojeni a šťastni, ale on nebyl a viděl na ní, že ani ona není. On rozuměl proč, ona ne.

V tajném neklidu stále pátrala a zkoumala. Z jejích otázek někdy sebe vzdálenějších, z jejích kradmých pohledů sebe někdy letmějších poznával, že pídí se neustále po příčinách toho, že nenáleží jí tak, jak by si láska její přála.

"Byla bych ráda, kdybys nebyl lékařem," uklouzlo jí jednou.

Měl-li pacientku mladou ženu neb mladou dívku, neb chodil-li někam, kde byla vábná dcera nebo choť, byla plna znepokojení, jež pečlivě skrývala, ale jež prozrazovaly ty její oklikové otázky i ty její zpytavé pohledy. Byla v ní stálá úzkost, že mu nedostačuje, bázeň, aby jí neunikl zcela.

Čím dál tím častěji se modlívala a chodila do kostela, svěřujíc Bohu své soužení a stesky, i předkládajíc mu své naděje a tužby.

(Pokračování.)

50,000 Krabiček milým krajanům 50,000

Pospěšte si, pokud zásoba stačí

Tato zvláštní nabídka platí pouze trpícím krajanům, kteří naše Bylinné Thé ještě nezkusili. **50 tisíc 50-centových krabiček nabízíme po 25 centech vyplacené.** Upozorněte na tuto zvláštní nabídku i Vaše přátele.

Pište ještě dnes a pošleme Vám, drazí krajané, obratem pošty půl dollarovou krabičku našeho Léčivého Thé za 25 centů. Téměř 30 let jest naše Bylinné Thé užíváno k největší spokojenosti trpících a jest známo po celém Soustátí i za hranicemi, což jest nejlepším dosvědčením, neb co dobrý lék chválí se sám sebou, přinášejíc trpícím sílu, krásu a zdraví. Pište ještě dnes, milí trpící krajané a nebudete litovati, když tento podivuhodný, od tisíců nazývaný Zázračný Lék také zkusíte. Pospěšte si, pokud zásoba stačí.

ŽÁDNÁ NADĚJE.

Flatonia, Tex.

Drahá přítelkyně: —

Trpěla jsem po 8 let revmatismem a zkusila jsem mnoho léků, ale žádná naděje na uzdravení. Obrátila jsem se konečně na Vaše Bylinné Thé a po využití jednoho balíčku cítím se úplně zdravá. — Proto Vaše zázračné Thé odporučuji všem trpícím, neb jest to opravdu nejlepší lék.

Vaše upřímná Florentina Kristinek.

KAŽDÝ AŤ ZKUSÍ A NEBUDE LITOVAT.

Pearson, N. Mex.

Velectěná krajanko. —

Sděluji Vám, že jsem Thé obdržel a musím doznati, že Vaše Thé jest neocenitelné. Trpěl jsem mnoho na zácpu a měl jsem velké bolesti žaludku a tímto dosvědčuji, že jsem užil Vašeho Bylinného Léčivého Thé s pozoruhodným účinkem. Využíval jsem dva balíčky zmíněného Thé a nyní jsem úplně zbaven žaludečních bolestí a proto jest odporučení hodno — nechť je každý zkusí a nebude litovati. Přijměte, ctěná přítelkyně, nejsrdečnější dík za moje uzdravení.

S úctou Vám oddaný Frank Hrabě.

Wheelerovo Bylinné Thé je silitel jater, ledvin a krvečistitel

Jest to čistý přírodní lék jak pro dospělé tak pro dítky, zdravotním zákonem prozkoumaný a zaručený, že jest takovým, jak se o něm praví, a poskytne úlevy při **zácpě, záduchu, kyselosti v žaludku, žlučnatosti, v obtížném trávení,** jaterních obtížích, **bolestech hlavy,** zlaté žíle, červům, **bolesti v zádech,** nezáživnosti, **malarii,** kašli, **nastuzení,** bolavém hrdle, **revmatismu,** neuralgii, **dně,** bolesti v boku, **bolesti v kříži, rozčilenosti,** tasemnici, zemdlenosti, ospalosti, pupencích, žloutence, **vyrážce, svrabu,** vodnatelnosti, **srdeční vadě,** boulích, nádorech, líšejích, zastaralých bolestech a všech nepořádcích krve a ledvin. Chuti jest velice příjemné. Stolice lehoučká. Žádný patentní lék.

Aby všichni naši krajané měli příležitost zkusiti toto výborné Léčivé Thé, činíme Vám **zvláštní nabídnutí.** Rozešleme 50 tisíc — 50ti centových krabiček našeho Léčivého Thé za 25 ctů. krabičku, obratem pošty vyplaceně. Pospěšte si s objednávkou, pokud je máme v zásobě. Pište česky neb anglicky. 44-2c

MARIE VOTYPKA & CO.—Dept. 10—SOUTH BEND, IND.

Velký poplatek. "Lékaři dostali asi $300 ode mne na poplatcích a přece mně nepomohli," píše p. Albert Pasinský z Galfield, N. J.' "ale několik lahví vašeho Hoboka moji manželku zase uzdravily. — Stonala po tři roky. Byla hrozně sesláblá. Lékaři ji chtěli operovat, ale ježto byla tehdy skoro na půl mrtvá, řekl jsem "Nikoli".

"Slyšel jsem o Hoboku a došel do Passaic a dostal si dvě lahve, vše, co ten člověk měl. Hned po vzetí ho začalo jí býti lépe a brzy byla zdráva."

Není to lék lékárnický. Pošlete si pro časopis nazvaný "Světlo", který vše o tomto léku sděluje. Posílá se zdarma. Pište na Dr. Peter Fahrney & Sons Co., 19—25 So. Hoyne Ave., Chicago, Ill.

KŘÍŽ & BLATNÝ

OBCHODNÍCI

hospodářským nářadím a stroji

V BRUNO, NEBRASKA.

Janesville stroje a International automobily. Zvlášt. ní cena a Velie kočárů a bogů. Janesville, Avery, International, Rock Island a Hoosier sazečky korny. National hromosvody na veškeré stavby. Avery a Case mlátici a parní stroje.

S naší cenou a dobrou trvanlivostí budete spokojeni.

Telephone: Bell 6 — Independent No. 5. 40tf

Předplaťte svým přátelům "Pokrok."